

РЕЦЕНЗИЯ

**от проф. д-р Десислава Христова Христова-Тошева
НХА, София**

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен

доктор в професионално направление 8.2.

„Изкуствознание и изобразителни изкуства”

Автор:

ПАВЛИНА ХРИСТОВА ОБРЕТЕНОВА

Тема:

**ИЗСЛЕДВАНЕ НА ИНОВАТИВНИ ВИЗУАЛНИ
МЕДИИ В ПСИХОЛОГИЯ НА ТВОРЧЕСТВОТО**

Научен ръководител: доц. д-р Румяна Панкова

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Представеният ми за рецензия дисертационен труд на Павлина Обретенова е с обем 202 страници. Структуриран е в 4 глави, увод от 25 стр., заключение – 29 стр. и 2 приложения от общо 35 стр. Библиографията е съставена от 40 заглавия, от които 8 заглавия и извори на кирилица, 30 на латиница и 2 интернет източника. Към дисертацията има и две приложения със снимков материал и творческо-изследователска част.

Приложение 1 е от 20 стр. и съдържа списък от 60 бр. илюстрации.

Приложение 2 в 15 страници анализира как изкуственият интелект разбира и „вижда“ изкуството, като за целта е използвана най-мощната база данни Google. Приложенията съдържат богат и интересен снимков материал.

Представените документи са в съответствие с правилника за придобиване на ОНС „Доктор“ в НХА София.

2. Биографични данни и лични впечатления от докторанта

Павлина Обретенова е много комплексна в творческите си интереси като художник, брилянтен рисувач и изследовател в полето на психологията. Имам и лични наблюдения върху нейното развитие и търсения не само в полето на графиката и рисунката. Тя завърши своето обучение в ОНС бакалавър в спец. Графика в НХА при мен като водещ преподавател. Нейният пластичен талант в областта на рисунката е безспорен и това е видно от 9-те ѝ награди от различни национални конкурси за рисунка и от нейната преподавателска дейност в Художествената гимназия в София и НХА. Магистратурата и докторантурата ѝ в специалност ПИХОД, както и следдипломната ѝ квалификация в специалност „Психология“ във ВТУ „Св. Климент Охридски“ я отвежда в необятното поле на психологията на творчеството. Аз я приветствам с избора ѝ на тема, дълбоко свързана с личностната и творческата ѝ същност и професионално развитие. Павлина Обретенова има и множество участия в общи и 2 самостоятелни изложби, едната от които реализира още като ученичка в Художествената гимназия в София. През 2018 г. става член на Секция „Графика и илюстрация“ към СБХ.

3. Актуалност и целесъобразност

Крайно недостатъчно е да се каже, че темата на дисертацията на Павлина Обретенова е много актуална. Тя е много повече от това. Тази тема представлява и личен интерес за мен, свързан с развитието на дигиталните технологии в областта на изкуствата, тъй като творчеството ми е насочено през последните години в тази посока. Сред огромния „визуален шум“, огромните потоци от информация и потребление на интернет и социални мрежи все повече „... постъпващата визуална информация, която е и основен източник на база данни за човешкото съзнание, бива „препоръчвана“ от различни платформи, чрез алгоритми, които предварително я систематизират и

разпределят.....“ Темата за изкуствения интелект и изображения, генерирани чрез него, е изключително иновативна и навременна. Използването на машини за създаване на изкуство има огромен потенциал в посока развитие на съвременното изкуство, тъй като „... създаването на нови културни продукти неминуемо носи със себе си и промяна на естетическата парадигма, което пряко касае всички области в изкуството.“

4. Основни части и методология на научното изследване

В първа глава „Абстракция и идеализация“ се прави анализ и съпоставка между логическото картографиране при изкуствения интелект и принципа на действие на човешкият неокортекс. Разглежда се способността на човешкият ум да изгражда смислови връзки между отделни компоненти, като проектира себе си и систематизира отделни перцепти. „Основна характеристика на изкуствения интелект е способността да предприема конкретни действия на базата на анализ, изведен от заобикалящата го среда. Способност, която би могла да послужи и като дефиниция за същността на творческия акт. Защото в същността си всяко произведение на изкуството е плод на един преднамерен когнитивен дисонанс, присъщ за художествената област, направление или стил. Развитието на когнитивната невропсихология от една страна и технологичното развитие от друга, прави възможно двете научни сфери да си кореспондират двупосочно и да бъдат приложени в създаването на изкуствен интелект.

Втора глава „Конекционизъм и креативност“ изследва възможностите и ограниченията на изкуствения интелект спрямо човешкия неокортекс, анализирайки обективността на машините спрямо субективния характер на изкуството и творчеството, като поставя някои въпроси като:

„За изкуственият интелект е характерна крайната обективност по отношение на оценка, разбиране и извличане на информацията, което повдига въпроса каква част и защо би предпочел да съхранява и от чия гледна точка ще се осъществява това систематизиране – негова или на човекът, който програмира алгоритъма? По-коректният въпрос би бил – способен ли е човекът да се абстрахира от собствената си субективност, когато създава изкуствен интелект или машината винаги ще бъде проекция на човешкия фактор?

